

บทที่ 3

วิธีวิทยาการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) เป็นวิธีวิทยาเพื่อสร้างองค์ความรู้แนวทางหนึ่งทางสังคมศาสตร์และสวัสดิการสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างจากวิธีวิทยาการวิจัยทั่ว ๆ ไป ทั้งในแง่เป้าหมายของการสร้างองค์ความรู้และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยทั่ว ๆ ไป นักวิจัยต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงจากแหล่งปฐมภูมิหรือแหล่งทุติยภูมิที่นักวิจัยรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่างหรือกลุ่มประชากร แต่การสังเคราะห์งานวิจัยนั้น เป็นการวิจัยบนรายงานการวิจัยจำนวนหลาย ๆ เรื่อง ที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งประกอบด้วยผลการวิจัยและรายละเอียดของงานวิจัยทั้งหมดทุกเรื่อง อาจมีบางส่วนที่สอดคล้องกันหรือบางส่วนขัดแย้งกัน เพื่อจะนำมาสังเคราะห์หาข้อสรุปสุดท้ายสำหรับกลุ่มประชากรทุกกลุ่มที่นำมาศึกษา นั่นคือ วิธีวิทยาการวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์ซ้ำชุดข้อมูลเก่าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นองค์รวม เป็นปัจจุบันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความจำเป็นของวิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ

กิจกรรมที่สำคัญต่อความก้าวหน้าของศาสตร์กิจกรรมหนึ่งที่นักวิชาการและนักวิจัยจำเป็นต้องทำคือ การบูรณาการข้อความรู้ที่เกิดขึ้นในงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อให้รู้ถึงสภาวะปัจจุบันของข้อค้นพบ อันจะเป็นประโยชน์โดยทั่วไปในการเข้าใจเครือข่าย พรหมแดน การสะสม และการองกวมของข้อความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ โดยในอดีตเมื่อปริมาณงานวิจัยมีไม่มากนัก นักวิจัยมักบูรณาการข้อค้นพบจากการวิจัยต่าง ๆ โดยการอ่านรายงานการวิจัย แล้วจับประเด็นที่เป็นผลสรุปของงานวิจัยออกมาบรรยาย ผลการบูรณาการงานวิจัยในลักษณะการบรรยายนี้ มักมีความแตกต่างกันตามประเภท ตามความรู้ และความเชี่ยวชาญในการจับประเด็น ตลอดจนจุดเน้นของผู้สังเคราะห์ (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2529, น. 16; อุทุมพร จามรมาน, 2527, น. ก)

ความสำคัญของวิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพมีมากขึ้น เพราะปัจจุบันรายงานการวิจัยเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย หลากหลายและรวดเร็ว ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาปัญหาเดียวกัน โดยใช้รูปแบบ วิธีวิจัย คล้ายกัน แต่ใช้กลุ่มตัวอย่างต่างกัน ผลการวิจัยเหล่านี้มีทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งกัน เป็นผลทำให้ผู้วิจัยสืบเนื่องและผู้ต้องการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย

เกิดความสับสน และไม่สามารถหาข้อสรุปได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญแก่วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ และพยายามพัฒนาวิธีการวิเคราะห์ให้มีระบบ มีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ เพื่อให้ได้ผลการสังเคราะห์งานวิจัยที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยสืบเนื่อง และการนำผลการวิจัยไปสร้างความเจริญให้แก่สังคมอย่างแท้จริง (ไมตรี สมบูรณ์, 2531, น. 9)

สรุปได้ว่า วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากในปัจจุบันมีรายงานการวิจัยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นจำนวนมาก การสังเคราะห์งานวิจัยทำให้รู้สภาวะข้อเท็จจริงปัจจุบันของศาสตร์ที่นำมาสังเคราะห์ ช่วยให้ได้ข้อสรุปของรายงานการวิจัยในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจพร้อมทั้งความเจริญงอกงามในข้อความรู้ของศาสตร์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์และสะดวกต่อการวิจัยศาสตร์นั้น ๆ ต่อไป (วรรณภา วิฑูริโรจน์ไพบูลย์, 2537, น. 47)

สำหรับวิธีวิทยาการวิจัยอภิมานนี้ ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของเชิงปริมาณเป็นหลัก (quantitative synthesis) เช่น การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคณิตศาสตร์ ของ ไมตรี สมบูรณ์ (2531) การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของ ประภาพรพรณ ไชยวงษ์ (2544) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ ของ นุชนาฏเวหา สุขดา (2547) ส่วนการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพที่มีปรากฏ (qualitative synthesis) เช่น การสังเคราะห์งานวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) เรื่อง สถานะองค์ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ของ ศศิธร ศักดิ์เทวินทร์ (2551) ที่เน้นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ด้วยกระบวนการทัศน์ตีความเชิงวิพากษ์ เพื่อให้เห็นจุดบกพร่องของการออกแบบการวิจัยแต่ละเรื่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่ถูกต้องในการออกแบบการวิจัยว่ามีลักษณะความสัมพันธ์เชิงตรรกะอย่างไร

นอกจากนี้ ยังมีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอภิมานเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง: การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอภิมาน ของ อุดุลย์ วังศรีคุณ (2543) ที่เป็นการศึกษาพรรณนาอย่างละเอียดลึกซึ้งถึงชีวิตและประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ตั้งแต่ลำดับขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน องค์ประกอบของการเรียนรู้ของชุมชน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการวิจัยอยู่บ้างบางประการ กล่าวคือ ข้อจำกัดด้านระเบียบวิธีวิจัยที่ยังไม่ค่อยมีความชัดเจน เพราะเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ยังใหม่ อีกทั้งยังเป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นจำนวนมาก (31 เรื่อง) จึงทำให้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ขาดความลุ่มลึกและการบูรณาการกันของข้อค้นพบ

อนึ่ง ยังมีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้านภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยาเรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยทางภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา ของ วรณา วิฐิติโรจน์ไพบูลย์ (2537) ซึ่งทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางการวิจัยแนวการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research synthesis) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการรวบรวม เรียบเรียงงานวิจัยที่หลากหลายที่มีผู้ผลิตไว้เสร็จแล้วในประเด็นปัญหาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน แต่ยังคงจัดกระจายยังไม่เป็นองค์ความรู้ที่เป็นหนึ่งเดียวที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภาพรวมทั้งหมดได้เท่าที่ควร

วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพกับการวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงตีความ

วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) มีเอกลักษณ์ประการหนึ่งคือ เป็นการวิจัยแนววิเคราะห์สังเคราะห์เชิงตีความ (interpretive research) ตลอดกระบวนการวิจัย เริ่มตั้งแต่โจทย์การวิจัย คำถามการวิจัย จนถึงผลการศึกษาหรือข้อค้นพบจากงานวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อค้นพบจากงานวิจัย นักวิจัยจะต้องวิเคราะห์สังเคราะห์แนวตีความตลอดเวลา เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นบูรณาการและรอบด้าน เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะหาจากงานวิจัยเล่มใดเล่มหนึ่งไม่ได้ อีกทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อประชาคมวิจัยและการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมที่เห็นเป็นรูปธรรม

การวิเคราะห์สังเคราะห์แนวตีความ (interpretive) ที่ถือว่าเป็นจุดเน้นของการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ นักวิจัยจะต้องเริ่มที่ตัวนักวิจัยก่อนและดำเนินการต่อไปถึงบริบทอื่น ๆ ที่นักวิจัยเข้าไปเกี่ยวข้อง เช่น คน สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติแวดล้อม เทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์เหล่านั้นอย่างประจักษ์ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยเชิงคุณภาพที่ถือว่าเป็นผู้สร้างองค์ความรู้และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในส่วนรวม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อวงกว้างของสังคมที่นักวิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

แนวคิดเชิงตีความ (interpretivism) ดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการทำความเข้าใจความหมายของพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ที่ศึกษาว่า มนุษย์เราสร้างความหมายให้ปรากฏการณ์ที่ตนประสบ และตีความสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนอย่างไร แนวคิดการตีความถือว่า ความหมายนั้นขึ้นอยู่กับบริบท ซึ่งรวมถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย ดังนั้น ในการวิจัยนักวิจัยจะต้องให้ความสำคัญแก่บริบทของการกระทำหรือของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเพียงพอ จึงจะสามารถเข้าใจความหมายของสิ่งนั้นอย่างสมบูรณ์ได้ (ชาย โพธิ์สิตา, 2550, น. 91) โดยนัยนี้ แนวคิดการตีความจึงเป็นเสมือน

ญาณวิทยาที่ย้อนกลับมาจากกระบวนการวิจัยไปสู่การพยากรณ์และการควบคุมพฤติกรรมของผู้อื่น ผู้ที่เป็นผู้แสวงหาความรู้ตามแนวคิดเชิงตีความมีฐานะเป็นวัตถุประสงค์ของการเปลี่ยนแปลง แนวคิดเชิงตีความเป็นการเคลื่อนไหวไปมา-กลับไปกลับมา ระหว่างการพิจารณาที่วัตถุประสงค์ของการวิจัย-ตัวบท-และการวิเคราะห์ความหมายของตัวบท เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์ทุกประเภทนั้นต้องเกี่ยวข้องกับการตีความหมาย ดังนั้น ความคิดที่มองว่าตัวบทใดจะต้องถูกนำไปตีความหมายจึงเป็นสิ่งที่ตามมา (กิติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์, 2546, น. 94)

อนึ่ง แนวคิดการตีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับแนวคิดการกำหนดสร้าง (constructionism) และแนวคิดเชิงวิพากษ์ (critical theories) เพราะเป็นชุดของแนวคิดที่นักวิจัยจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน จึงจะได้ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เป็นบูรณาการและรอบด้าน โดยในแง่ของการวิจัยการตีความก็เพื่อสร้างความหมายให้แก่สิ่งที่ศึกษานั้นเอง และในการสร้างความหมาย (ใหม่หรือเก่าผสมใหม่) จะต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์ตามไปด้วย จึงจะก่อให้เกิดการตีความที่ได้ข้อค้นพบที่น่าเชื่อถือได้ ตามความหมายนี้นักวิจัยที่ใช้แนวคิดการกำหนดสร้างจะต้องทำความเข้าใจในข้อสรุปพื้นฐานสั้น ๆ เกี่ยวกับมนุษย์หรือสังคมมนุษย์ว่า มนุษย์สร้างโลกทางสังคมให้แก่ตัวเองอย่างไร (Holloway, 1997, อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2550, น. 91) การวิเคราะห์ตามแนวความคิดนี้จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่นิยามและความหมายของการกระทำหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในทัศนะของผู้กระทำและภายในบริบททางสังคมวัฒนธรรมของเขา

ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ตีความเชิงวิพากษ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้มุ่งไปที่เป้าประสงค์ 3 ประการ คือ 1) มุ่งเปิดเผยให้เห็นคุณค่าเชิงอุดมการณ์ที่แฝงเร้นอยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคม (พุทธธรรมกับสังคม) 2) มุ่งสร้างพื้นฐานแนวความคิดในการทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นจริง ความรู้ และการพรรณนาอธิบายให้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม (วิธีวิทยาการวิจัยอภิमानเชิงคุณภาพกับองค์ความรู้บนฐานคิดพุทธปรัชญา) และ 3) มุ่งเชื่อมโยงและสะท้อนตัวตนของผู้แสวงหาความรู้ (นักวิจัยบวชงานวิจัย)/พื้นฐานทางภาษาศาสตร์ของการเป็นตัวแทน (แนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม) (ดัดแปลงจาก กิติพัฒน์ นนทบุรีมະดุลย์, 2549, น. 13) ตามความหมายนี้ เมื่อมองในแง่วิจัย ชาย โพธิสิตา (2550, น. 93) จึงกล่าวว่า

นักวิจัยในแนวคิดเชิงวิพากษ์ที่สมบูรณแบบ มักเป็นทั้งนักวิจัยและนักเคลื่อนไหวทางสังคมไปพร้อมกัน พวกเขา มักเลือกใช้วิธีการเชิงคุณภาพ เพราะเป็นวิธีที่ทำให้ นักวิจัย ได้มีการติดต่ออย่างมีส่วนร่วมโดยตรงกับกลุ่มประชากรเป้าหมาย การติดต่อทางตรง เช่นนั้นเป็นสิ่งจำเป็นในการที่จะเปลี่ยนทัศนคติและวิถีคิดของประชาชนผู้ถูกวิจัย

และของสังคมในวงกว้างเพื่อปลูกให้ “ตื่น” จาก “สำนึกที่ไม่ถูกต้อง” (false consciousness) ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งที่ดีกว่าได้

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิเคราะห์สังเคราะห์ตีความเชิงวิพากษ์ หมายถึง การดำเนินการที่นักวิจัยมีจุดยืนที่มีระยะห่างเพียงพอที่จะทำให้ความสามารถในการวิพากษ์ปรากฏให้ได้ กล่าวคือ มี critical distance ระหว่าง “นักวิจัย” กับ “วัฒนธรรมที่ล้อมรอบนักวิจัย” รวมทั้งระหว่าง “นักวิจัย” กับ “สังคมศาสตร์ที่เคยรู้จัก” (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, ฐิติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, สุวัจนรา เปี่ยมญาติ, และ อภิชัย พันธเสน (บรรณาธิการ), 2550, น. 94-95) ดังนั้น ผลจากการสังเคราะห์องค์ความรู้ จะนำไปสู่การรู้จักและเข้าใจความหมายของแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคมได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้คือ 1) การวิเคราะห์สังเคราะห์วัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้ของนักวิจัย 2) การวิเคราะห์คำถามและวิธีวิทยาของนักวิจัย 3) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อค้นพบของการศึกษาวิจัย 4) ตรวจสอบไตร่ตรองวิธีการวิเคราะห์สังเคราะห์และการตีความตลอดกระบวนการวิจัย และ 5) เสนอผลการสังเคราะห์และอภิปรายผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้งหมดที่สำรวจเพื่อตอบคำถามการวิจัย

การศึกษาริชัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยต่าง ๆ โดยการวิเคราะห์สังเคราะห์เน้นการตีความเชิงวิพากษ์ (critical interpretation) ตามรูปแบบขั้นตอนที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นบนฐานคิดพุทธปรัชญาที่เป็นองค์ความรู้หลักสำหรับการวิเคราะห์สังเคราะห์ในงานวิจัยนี้ โดยบูรณาการกับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบการวิจัยโดยมีวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

การคัดเลือกงานวิจัยด้วยการสุ่มแบบเจาะจงหรือเชิงทฤษฎี

การศึกษาริชัยเรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม: วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ” ใช้รูปแบบการคัดเลือกงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยได้เริ่มต้นด้วยการรวบรวมและสำรวจงานวิจัยทั้งระดับวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ระดับดุษฎีบัณฑิต และงานวิจัยทั่วไป ด้วยการสืบค้นชื่อเรื่อง (title search) และคำสำคัญ (keyword search) คือ “พุทธธรรม” “พุทธศาสนา” หรือ “การประยุกต์ใช้พุทธธรรม” และคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ/ปัญหาการวิจัย คำถามการวิจัย หรือวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วทำการคัดเลือกงานวิจัยที่มีคุณภาพที่จะนำมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่เป็นบูรณาการและรอบด้าน นำไปใช้ประโยชน์ได้จริงทั้ง

ในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ดังนั้น ในการคัดเลือกเพื่อให้ได้งานวิจัยที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1: สํารวจรายชื่องานวิจัยและกำหนดกรอบความคิดในการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคมระหว่างปี พ.ศ. 2530-2550 ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยในประเทศไทย โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ทั้งในระดับมหาบัณฑิต และดุุษฎีบัณฑิต ตลอดจนรายงานการวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม

2. ผู้วิจัยได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม ที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น การประชุมสัมมนาในระดับประเทศเรื่องครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนและพระนักเผยแผ่พุทธศาสนา ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.)

3. ผู้วิจัยได้ประมวลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและเข้าร่วมการประชุมสัมมนา มาวิเคราะห์เนื้อหา แล้วสรุปเป็นกรอบความคิดเบื้องต้น ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม เช่น แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน พุทธเศรษฐศาสตร์ 2) พระสงฆ์กับกระบวนการพัฒนา เช่น แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในกระบวนการพัฒนาของพระสงฆ์ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมอื่น ๆ ทางสังคมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยในครั้งนี้

4. ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบความคิดเบื้องต้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณาให้ข้อคิดเห็น หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ปรับกรอบความคิดตามความเห็นของคณะกรรมการที่ปรึกษา จนกระทั่งได้กรอบความคิดเบื้องต้นสำหรับการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ส่วนที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีทั้งทางสังคมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม และแนวคิด ทฤษฎีทางพุทธปรัชญา โดยแยกออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

4.1.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพแนวตีความเชิงวิพากษ์ โดยเน้นการปฏิสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่าง 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) ระบบสังคม 2) การสร้างองค์ความรู้ 3) นักวิจัย และ 4) พุทธศาสนา ซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่การสังเคราะห์ขั้นสูงสุด โดยแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) การแก้ปัญหาสังคม และ 2) การพัฒนาสังคม สุดท้ายสังคมก็จะได้รับสวัสดิการทั้งทางกายภาพและจิตวิญญาณ คือทางกายก็อยู่ดีมีสุข ทางจิตก็เป็นอยู่อย่างมีความสุข

4.1.2 แนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม เช่น แนวคิดการพัฒนาชุมชน แนวคิดการสังคมสงเคราะห์ชุมชน แนวคิดประชาสังคม

4.1.3 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพุทธปรัชญา เช่น แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเชิงพุทธ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในกระบวนการพัฒนาของพระสงฆ์

4.2 ส่วนที่เป็นองค์ความรู้ทางพุทธปรัชญา ซึ่งแยกออกเป็น 2 ประการ ได้แก่
 1) พุทธปรัชญาที่เป็นแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นหลักการ วิธีการ และอุดมการณ์ใหญ่ และ
 2) การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม ซึ่งแยกออกเป็น (1) บทบาทหรือการปฏิบัติตามหน้าที่ของพุทธบริษัท และ (2) ชั้นได้รับผลของการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม เช่น ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ ไม่ตกเป็นทาสของการบริโภคตามระบบทุนนิยมโลก

ขั้นตอนที่ 2: การคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. สืบค้นงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยสืบค้นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ค้นคว้าวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2550 โดยสำรวจทั้งงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์และงานวิจัยทั่วไป ดังนี้

1.1 การสืบค้นงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ จะดำเนินการโดยการค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2530-2550 คำสำคัญที่ใช้สำหรับการค้นคือ คำว่า “พุทธธรรม” “พุทธศาสนา” หรือ “การประยุกต์ใช้พุทธธรรม” และคำอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย เมื่อข้อมูลวิทยานิพนธ์ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์ นักศึกษาจะตรวจสอบชื่อและบทคัดย่อของงานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์แต่ละเรื่องว่ามีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังจะศึกษาหรือไม่อย่างไร ถ้าเกี่ยวข้องก็รวบรวมรายชื่องานวิจัยนั้นไว้ ส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องก็คัดแยกออกไป

1.2 การสืบค้นงานวิจัยทั่วไป ดำเนินการค้นจากฐานข้อมูลเอกสารของหอสมุดกลาง หอสมุดคณะของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และสถาบันวิจัยต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน นอกจากนี้ ยังได้สืบค้นงานวิจัยจากรายการอ้างอิงหรือบรรณานุกรมของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะศึกษาที่ได้รายชื่อมาก่อนแล้ว โดยดำเนินการเช่นเดียวกับการสำรวจรายชื่องานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์

2. รวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการแสวงหางานวิจัยฉบับสมบูรณ์ตามรายชื่อที่ได้จากการสำรวจในข้อที่ 1 ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยการติดต่อใช้

บริการถ่ายเอกสารระหว่างมหาวิทยาลัย ตลอดจนการติดต่อขอถ่ายเอกสารงานวิจัยนั้นด้วยตนเอง ในกรณีที่ผู้วิจัยสืบค้นงานวิจัยจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3. คัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์ในเบื้องต้นจำนวน 5 เรื่อง เพื่อทำการศึกษาสังเคราะห์นำร่อง (pilot study) โดยการพิจารณางานวิจัยที่ได้จากการรวบรวมในข้อที่ 2 อย่างละเอียด งานวิจัยที่จะได้รับการคัดเลือกเพื่อนำมาสังเคราะห์ จะต้องผ่านเกณฑ์ ต่อไปนี้ คือ 1) เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ 2) เป็นงานวิจัยที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม และ 3) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นหรือสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคมตามกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาสังเคราะห์ครั้งนี้ ซึ่งกรอบความคิดดังกล่าวเป็นกรอบความคิดเบื้องต้นที่มีความยืดหยุ่น สามารถที่จะเพิ่มเติมหรือตัดออกได้ตามรายละเอียดของข้อมูลจากรายงานการวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ อนึ่ง งานวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ข้อนี้ ไม่จำเป็นต้องศึกษาหรือสะท้อนให้เห็นประเด็นตามกรอบความคิดในการสังเคราะห์ครบทุกประเด็น แต่อย่างน้อยต้องมีไม่ต่ำกว่าหนึ่งประเด็น

จากเกณฑ์การพิจารณาดังกล่าว ผู้วิจัยคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ได้ 39 เรื่อง รายละเอียดดังปรากฏในภาคผนวก ก และ ข

ขั้นตอนที่ 3: การสังเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคมตามแนวทางวิธีวิทยาการวิจัยอภิमानเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) ดังนี้

1. ผู้วิจัยอ่านงานวิจัยที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละเรื่องอย่างละเอียด เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์

2. ผู้วิจัยกำหนดกรอบแสดงความเกี่ยวข้องของระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่องที่จะนำมาสังเคราะห์ โดยจับประเด็นจากข้อค้นพบของงานวิจัยตามโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิดในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย หรือกรอบความคิดของการวิจัยโดยแยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) การวิเคราะห์สังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยแต่ละเรื่องตามโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย แนวคิดในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย และ 2) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยแต่ละเรื่อง แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ด้านแนวคิด ทฤษฎีทางพุทธปรัชญา และ (2) ด้านบทบาท และ/หรือด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม

3. ผู้วิจัยดำเนินการแปลความหมายหรือตีความเทียบเคียงกันระหว่างงานวิจัย โดยนำเอาผลการวิจัยจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมาแปลความเทียบเคียงกันตามประเด็นจากโจทย์การวิจัย

วัตถุประสงค์ แนวคิดในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย ความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย หรือกรอบความคิดของการวิจัยโดยแยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) การวิเคราะห์สังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยแต่ละเรื่องตามโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย แนวคิดในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย และ 2) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยแต่ละเรื่อง แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ด้านแนวคิด ทฤษฎีทางพุทธปรัชญา และ (2) ด้านบทบาท และ/หรือด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม และการแปลความหมายสามารถทำได้ 3 ลักษณะ คือ 1) การแปลความหมายเทียบกลับไปกลับมา 2) การแปลความหมายเชิงหักล้าง และ 3) การแปลความหมายเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง

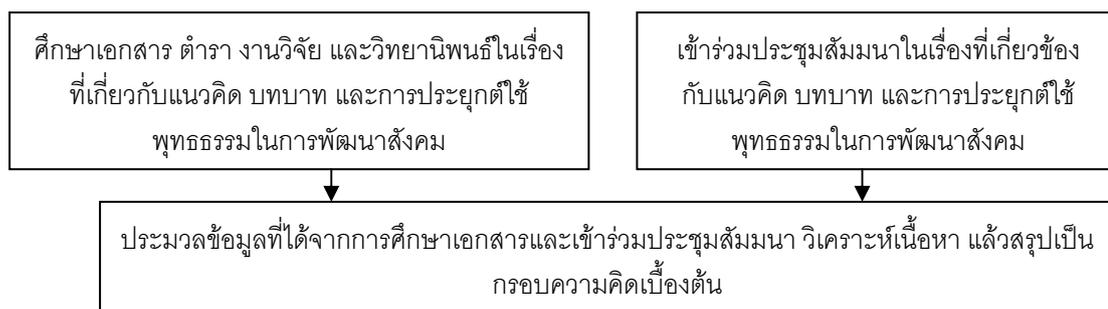
4. ผู้วิจัยนำผลการแปลความหมายเทียบเคียงกันมาสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่เป็นบูรณาการและรอบด้านจากงานวิจัยทุกเรื่องในประเด็นต่าง ๆ ตามโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์แนวคิดในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย หรือกรอบความคิดของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4: สรุปและรายงานผลการสังเคราะห์ ผู้วิจัยดำเนินการสรุปและเขียนรายงานการวิจัย โดยแยกออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ 1) การวิเคราะห์สังเคราะห์ประเภทของงานวิจัยแต่ละเรื่องตามโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย แนวคิดในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย และ 2) การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อค้นพบของงานวิจัยแต่ละเรื่อง แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ (1) ด้านแนวคิด ทฤษฎีทางพุทธปรัชญา และ (2) ด้านบทบาท และ/หรือด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม

ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพของวิธีดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวมาอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแผนภูมิที่ 3.1 ข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 3.1
ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1: กำหนดกรอบความคิดในการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม

เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาพิจารณากรอบความคิดเบื้องต้น

ปรับกรอบความคิดเบื้องต้น

กรอบความคิดเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2: การคัดเลือกงานวิจัย

สำรวจรายชื่องานวิจัย

รวบรวมงานวิจัยและคัดเลือกงานวิจัย

สุ่มสำรวจงานวิจัยและคัดเลือกงานวิจัยเพิ่ม

ขั้นตอนที่ 3: การสังเคราะห์งานวิจัย

อ่านและวิเคราะห์เนื้อหาของงานวิจัยเพื่อจำแนกประเภทงานวิจัย

วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยจากใจหาย วัตถุประสงค์ และวิธีวิทยา

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 4: สรุปและรายงานผลการสังเคราะห์

ขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ

การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) มีรูปแบบและขั้นตอนเช่นเดียวกับงานวิจัยรูปแบบอื่น จะแตกต่างกันบ้างตรงที่เป็นการวิเคราะห์ซ้ำข้อมูลค้นพบจากงานวิจัยเล่มต่าง ๆ เท่านั้น โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่สนใจศึกษา และนำไปสู่การกำหนดปัญหาการวิจัย
2. ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องรอบที่สองเพื่อสร้างกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิจัย
3. สืบค้นและรวบรวมงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์นำร่อง (pilot study) เพื่อกำหนดทิศทางในการศึกษาวิจัยทั้งกระบวนการ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัยในปัญหาที่สนใจศึกษาขั้นสุดท้าย
4. คัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม
5. สังเคราะห์เชิงตีความงานวิจัยตามประเด็นต่อไปนี้ คือ 1) วิเคราะห์บริบท (context) ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่องานวิจัย 2) ประเมินการออกแบบและวิเคราะห์กระบวนการวิจัยเพื่อจำแนกประเภทของงานวิจัย และ 3) วิเคราะห์ตีความเนื้อหาข้อค้นพบหรือข้อสรุปจากงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ
6. นำเสนอข้อค้นพบจากการวิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ คือ
  - 1) นำเสนอประเภทของงานวิจัย 2) องค์ความรู้ใหม่จากข้อค้นพบในการสังเคราะห์งานวิจัย 3) ข้อเด่น-ข้อด้อย ของงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม 4) ทิศทางและแนวโน้มของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม และ 5) แนวคิดและยุทธศาสตร์การพัฒนาทางเลือกบนฐานคิดพุทธปรัชญาที่สามารถนำไปกำหนดเป็นกระบวนทัศน์ในการปฏิบัติได้ทั้งปัจเจก กลุ่มชน ชุมชน และสังคมส่วนรวม และที่สำคัญ คือ งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นอีกทางหนึ่งในการสังสมภูมิปัญญาหรือเป็นกระบวนทัศน์ทางเลือกด้านการพัฒนาปัจเจก กลุ่ม ชุมชนและสังคมบนฐานคิดพุทธปรัชญาท่ามกลางกระแสหลักแห่งการพัฒนาด้วยระบบทุนนิยมโลก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูลในวิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) จะเน้นการวิเคราะห์ตีความแนววิพากษ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของวิธีวิทยาการวิจัยประเภทนี้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์งานวิจัย ด้วยการวิเคราะห์บริบทภายนอกของงานวิจัยเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

- 1) ปัญหาการวิจัย/โจทย์/คำถามการวิจัย หรือหลักการและเหตุผลในการวิจัย และมูลเหตุจูงใจ
- 2) วิเคราะห์การออกแบบการวิจัย เพื่อประเมินความน่าเชื่อถือด้วยการศึกษาความเหมาะสมระหว่างโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวคิดในการวิจัย วิธีการวิจัย และความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย และ 3) วิเคราะห์ตีความเนื้อหาจากข้อค้นพบและข้อสรุปของงานวิจัย

2. นำเสนอผลการสังเคราะห์และอภิปรายผลการสังเคราะห์งานวิจัยทั้งหมด เพื่อตอบคำถามการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม: วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ” ตลอดจนการนำผลการสังเคราะห์ไปสู่การเสนอแนะเชิงนโยบายและแผนต่อไป

อนึ่ง การวิเคราะห์และสังเคราะห์บริบทภายนอกและข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงคุณภาพทั้งหมดในครั้งนี้ ผู้วิจัยยังจะได้ใช้แนวทางการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตีความภายใต้กระบวนการวิพากษ์ (พุทธบูรณาการศาสตร์) อีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการยืนยันความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของข้อมูล และเพื่อเป็นการตรวจสอบเพื่อความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล (rigorous data) รวมทั้งนักวิจัยในฐานะเครื่องมือการวิจัยที่สำคัญที่สุดด้วย ซึ่งในทางวิธีวิทยาเรียกว่า “การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลภายใน และข้อมูลภายนอกของการสังเคราะห์” หรือการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภายใต้ 4 องค์ประกอบ กล่าวคือ พุทธศาสนา-นักวิจัย/ผู้วิจัย-องค์ความรู้-ระบบสังคม/โครงสร้างสังคม

การนำเสนอข้อมูล

การศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม: วิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ” ในครั้งนี้ เพื่อให้สะดวกต่อการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

ส่วนที่หนึ่ง: ข้อมูลที่เป็นการบรรยาย/พรรณนาจากผลการศึกษาลำรวมและสังเคราะห์งานวิจัยทางสังคมศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคมเกี่ยวกับแนวคิด

บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม และผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ที่นำไปสู่ การกำหนดกรอบความคิดในการพัฒนางานด้านการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม อย่างเป็นบูรณาการและรอบด้านทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ส่วนที่สอง: ข้อมูลที่เป็นแผนภูมิ เพื่อแสดงการประมวลผลสรุปเชิงตรรกะเกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย วิธีวิทยาการวิจัย และข้อค้นพบในการวิจัย ด้านแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม

โดยการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการนำเสนอผลการวิจัยจากการ สังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยที่ได้นำมาศึกษาวิจัย เพื่อให้ เกิดการศึกษาค้นคว้าและนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ จึงได้แบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ เป็นการนำเสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา มूलเหตุจูงใจ วัตถุประสงค์ในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะ ได้รับจากการวิจัย

บทที่ 2 การทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการสรุปแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเบื้องต้น เช่น แนวคิดพุทธเศรษฐศาสตร์ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในกระบวนการพัฒนา ของพระสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ และสรุปกรอบแนวคิด ในการสังเคราะห์งานวิจัย เป็นต้น

บทที่ 3 วิธีวิทยาการวิจัย เป็นการอธิบายถึงวิธีวิทยาการวิจัยอภิमानเชิงคุณภาพที่ใช้ ในการศึกษา การสุ่มตัวอย่างงานวิจัย ขั้นตอนในการสังเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล และ การนำเสนอข้อมูล/ผลการสังเคราะห์งานวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์การออกแบบการวิจัย: องค์ประกอบพื้นฐาน ที่สำคัญของการออกแบบการวิจัย เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์การออกแบบการวิจัยของ งานวิจัยแต่ละเรื่องจากโจทย์การวิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวคิดในการวิจัย วิธีการวิจัย และ ความถูกต้องตรงประเด็นของผลการวิจัย

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์การออกแบบการวิจัย: ความสอดคล้อง ความถูกต้อง และความชัดเจนของการออกแบบการวิจัย เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ความสอดคล้อง ความถูกต้อง และความชัดเจนขององค์ประกอบพื้นฐานของการออกแบบการวิจัย ที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้เพื่อการใช้ประโยชน์ทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ และมีความสัมพันธ์กับ จริยธรรมและจรรยาบรรณในการวิจัย

บทที่ 6 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อค้นพบจากงานวิจัย เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อค้นพบหรือข้อสรุปจากงานวิจัย เพื่อศึกษาองค์ความรู้ด้านแนวคิด บทบาท และการประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการพัฒนาสังคม

บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการสรุปการวิเคราะห์และสังเคราะห์การออกแบบการวิจัยและข้อค้นพบจากงานวิจัย พร้อมทั้งการเสนอแนะเกี่ยวกับทิศทางการวิจัยในอนาคต นโยบายเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ การเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยครั้งต่อไป และข้อจำกัดในการวิจัย

วิธีวิทยาการวิจัยว่าด้วยการออกแบบการวิจัย นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการวิจัยทุกประเภท เปรียบเสมือนแผนที่เดินทางสำหรับนักวิจัย ถ้าหากวิธีวิทยาการวิจัยทำได้อย่างสมบูรณ์แบบแล้ว ผลการศึกษาที่ได้จะมีคุณภาพ เป็นบูรณาการและรอบด้าน สามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประชาคมวิจัยทั้งในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งจะมีประโยชน์ต่อสังคมในวงกว้าง กล่าวคือ นโยบายและการวางแผนสังคม นอกจากนี้ วิธีวิทยาการวิจัยว่าด้วยการออกแบบการวิจัยในงานวิจัยเชิงคุณภาพยังมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวประการหนึ่งคือ ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา เพราะวิธีวิทยาในงานวิจัยเชิงคุณภาพให้ความสำคัญต่อความเป็นพลวัต (dynamic) ของทั้งปัจเจก กลุ่ม ชุมชน และสังคม วัฒนธรรมที่ศึกษา โดยในวิธีวิทยาการวิจัยว่าด้วยการออกแบบการวิจัยนี้ นักวิจัยถือว่าเป็นเครื่องมือการวิจัยที่สำคัญที่สุด ดังนั้น ในการออกแบบการวิจัยเกี่ยวกับวิธีวิทยาการวิจัยอภิมานเชิงคุณภาพ (qualitative meta research) ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมองเห็นกระบวนการวิจัย ตลอดถึงการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัยทั้ง 39 เรื่อง ได้ชัดเจนและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ตามรายละเอียดในบทที่ 4-5 ดังต่อไปนี้